

УДК 343.23

Т. А. Павленко

ОБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ В ДОКТРИНІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

У статті проаналізовано основні концепції та теорії об'єкта злочину. Досліджено наукові розробки, спрямовані на критичне переосмислення традиційних підходів до визначення об'єкта злочину як суспільних відносин. Окреслено авторське бачення розуміння об'єкта злочину. Визначено, що права й свободи в усіх випадках виступають загальним об'єктом злочину. Конкретні

права чи свободи (або їхня сукупність, а в деяких випадках права та свободи певної групи осіб) виступають родовим або безпосереднім об'єктом злочину.

Ключові слова: об'єкт злочину, об'єкт кримінально-правової охорони, суспільні відносини, блага, цінності, права й свободи.

Постановка проблеми. Чинний Кримінальний кодекс України (далі – КК) не містить визначення поняття об'єкта злочину, оскільки це поняття є суто доктринальним. Серед науковців єдності думок з цього питання немає. Погоджуються вони тільки в тому, що об'єкт злочину це те, чому спричиняється шкода або створюється загроза спричинення шкоди внаслідок учинення злочину. Проте визначення змісту об'єкта злочину має вагомe значення, оскільки сприяє уточненню меж дії кримінально-правової норми, розмежуванню злочинного діяння від незлочинного, правильній кваліфікації вчиненого діяння.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблеми об'єкта злочину в доктрині кримінального права приділялася й приділяється значна увага, зокрема це питання висвітлювали у своїх працях С. Б. Гавриш, Н. О. Гуторова, В. М. Куц, А. О. Пінаєв, М. В. Сенаторов, В. Я. Тацій, В. М. Трубников, Є. В. Фесенко, І. І. Чугуников, Н. М. Ярмиш та інші. Проте розуміння змісту об'єкта злочину й дотепер є дискусійним.

Формування цілей. Метою статті є аналіз наукових поглядів щодо об'єкта злочину, їх узагальнення та представлення авторського бачення розуміння об'єкта злочину.

Виклад основного матеріалу. У доктрині кримінального права існують доволі різні підходи до визначення об'єкта злочину. Досить вдало об'єднав їх у вісім основних теорій М. В. Сенаторов: 1) теорія кримінального закону як об'єкта злочину; 2) теорія правового обов'язку як об'єкта злочину; 3) теорія суб'єктивного права як об'єкта злочину; 4) нормативна теорія як об'єкт злочину; 5) теорія інтересу, який охороняється правом, як об'єкт злочину; 6) теорія правового блага як об'єкт злочину; 7) теорія суспільних відносин як об'єкт злочину; 8) антропологічна теорія об'єкта злочину [1, с. 133-145]. Розглянемо лише деякі з цих теорій.

У середині XIX століття була досить поширена так звана нормативістська теорія об'єкта злочину, що базувалася на формальному визначенні злочину. Згідно з цією теорією злочин є порушенням норми права, а отже, правова норма і є об'єктом злочину, тобто те, на що посягає злочинне діяння.

Відомий дореволюційний юрист М. С. Таганцев уважав, що об'єктом злочину завжди є юридична норма в її реальному бутті. Він писав, що норма права сама по собі є формулою, поняттям, що створене життям, але потім таке, що отримало самостійне буття. Будь-яка юридична норма як самостійне положення може бути заперечена, може піддаватися критиці, невизнана: однак тільки норма, що має реальне життя, може бути порушена. Якщо ми будемо в злочині бачити лише посягання на норму, будемо надавати виключне значення моменту протиправності вчиненого, то злочин стане формальним, нежиттєздатним поняттям, що нагадує нам погляди

епохи Петра I, який уважав і заколоти, і вбивство, і носіння бороди, і порубку заповідного дерева рівно важливими діяннями, що варті смертної кари, оскільки все це винний робив, однаково не боячись царського гніву [2, с. 182]. Визначаючи об'єкт злочину, М. С. Таганцев підкреслював, що таким є заповідь або норма, що знайшла своє вираження в такому, що входить у сферу суб'єктивних прав, охоронюваною цією нормою інтересу життя. Тобто можна зробити висновок, що науковець убачав за нормою її реальний зміст – благо, яке охороняється кримінальним законом від злочинних посягань.

Крім нормативістської теорії в XIX столітті існувала й теорія суб'єктивного права як об'єкта злочину. Цю теорію, зокрема, відстоював В. Д. Спасович. Він писав, що злочином вважається протизаконне посягання на право будь-кого настільки істотне, що держава, визнаючи це право однією з потрібних умов співіснування, за недостатністю інших засобів охорони, охороняє його непорушність покаранням [3, с. 84].

Надавалися і «двоєкі» визначення об'єкта. Зокрема, досить цікавим є визначення, яке надав Н. Неклюдов. На його думку, об'єктом злочину є: по-перше, загальне право, оскільки право порушується злочином як таке, ним порушується загальна воля, що викладена в законі, і опосередковано спричиняється шкода навіть самій державі, і, по-друге, приватне право, оскільки право порушується безпосередньо і кількісно, і якісно лише до певного ступеня, у певних межах; усе право, усе суспільство, уся держава лише опосередковано зачіпаються злочином [4, с. 400].

Ми не випадково звернулися до різних думок дореволюційних дослідників на об'єкт злочину. Якщо в радянський період вони піддавалися жорсткій критиці, то в наш час відбувається повернення до їх «авторитету» та поглядів.

На відміну від дореволюційного різноманіття точок зору, радянська школа права впродовж кількох десятиліть дотримувалася єдиної концепції об'єкта злочину. Скажімо, А. А. Піонтковський запропонував визнавати об'єктом злочинного діяння суспільні відносини [5, с. 129-130]. Цей підхід підтримали багато вчених-криміналістів. Упродовж тривалого часу він був домінантним.

Його підтримували такі вчені, як Я. М. Брайнін [6, с. 163-169], Б. С. Нікіфоров [7, с. 8-29], В. К. Глістін [8, с. 19-31] та інші.

Нині цей підхід відстоюють О. Агафонов [9, с. 7], Л. Д. Гаухман [10, с. 92-101], Н. О. Гуророва [11, с. 62-63], А. О. Пінаєв [12, с. 90], В. Я. Тацій [13, с. 36; 14, с. 111], І. І. Чугуников [15], Н. М. Ярмиш [16, с. 87; 17, с. 13] та інші. Деякі прихильники теорії об'єкта як суспільних відносин говорять про її уточнення. Зокрема, М. Й. Коржанський зазначав, що суспільні відносини, які поставлені під охорону кримінальним законом потребують деякого уточнення, зокрема, вважається, що об'єктом кримінально-правової охорони мають бути визнані всі конституційні права та свободи громадян [18, с. 27, 197].

Під суспільними відносинами як об'єктом злочину вчені розуміють відносини, які об'єктивно існують у суспільстві та які охороняються кримінальним законом, що виникають між людьми у процесі їх спільної

діяльності або спілкування, тобто, це урегульовані правовими або моральними нормами економічні, соціально-політичні, ідеологічні та інші відносини [11, с. 62-63].

Останнім часом, як уже зазначалося, усе більше звучить критика щодо визнання як об'єкта злочину об'єктивно наявних у суспільстві суспільних відносин. Скажімо, А. В. Наумов висловлює думку про те, що теорія суспільні відносини як об'єкт злочину «спрацьовує» не завжди. На думку вченого, визнання об'єктом убивства життя людини не як самого по собі, а як сукупності суспільних відносин, принижує не тільки абсолютну цінність людини як біологічної істоти, а й життя взагалі як біологічного явища. Учений вважає неприпустимим перетворення людини із самостійної абсолютної цінності на носія суспільних відносин. На його думку, теорія суспільних відносин, які охороняються кримінальним законом, як об'єкта злочину, не може бути визнана універсальною й тому доцільно повернутися до теорії правового блага як об'єкта злочину. Науковець пропонує визнавати об'єктом злочину ті блага та інтереси, на які посягає злочинне діяння і які охороняються кримінальним законом [19, с. 147-151].

З критикою суспільних відносин як об'єкта злочину виступив С. Б. Гавриш. Він вважає таку конструкцію об'єкта злочину надуманою та штучною [20, с. 4]. Така позиція, на його думку, обумовлена, з одного боку, концепцією складу злочину, де об'єкт відіграє центральну роль, а з іншого, звісно, – марксистським підходом до пояснення дійсності, яка завжди соціалізована і являє собою «сукупність суспільних відносин». Насправді ж і закон, і практика використовують досить конкретні та реальні категорії для встановлення об'єкта злочину: смерть людини, утрата певного майна, знищення або пошкодження природних об'єктів, приниження честі та гідності, порушення громадської безпеки тощо. Кримінально-правова шкода пов'язана з правовим благом (предметом), що охороняється, від нього залежить, ним визначається. Правове благо завжди піддається злочинному впливу й тому йому наноситься шкода, яка може бути встановлена передусім завдяки розумінню блага як цінності. Саме від цінності правового блага як об'єкта залежить характер, зміст і розмір наслідків злочинного діяння особи. На думку С. Б. Гавриша, концепція «об'єкт – правове благо як певна цінність» узгоджується з чинним законодавством, оскільки законом охороняються лише конкретні життєві блага. З огляду на їх характер, цінності та інші особливості законодавець конструє ту чи іншу кримінально-правову норму. Благо, яке охороняється цією нормою, робить її індивідуальною та неповторною, такою, що відрізняє її від інших. Цінність блага лежить в основі криміналізації посягання на нього. Вона ж дає змогу встановити реальну небезпеку поведінки винної особи, а також значною мірою визначає вид та розмір санкції [20, с. 14-15].

Недоцільно визначати об'єктом злочину тільки суспільні відносини. Отже, погоджуємося з думкою С. Б. Гавриша, оскільки законодавець на сьогодні не використовує при перерахуванні у відповідних статтях Кримінального кодексу об'єктів кримінально-правової охорони або в будь-якому іншому розумінні термін «суспільні відносини». Суспільні відносини

або інші філософські категорії не можуть виступати як об'єкт злочину, інша справа, що вони є уявною моделлю, зліпком об'єктивних суспільних процесів на цей час, здатні надати більш глибоке уявлення, інформацію про зміст соціальних зв'язків та протиріч, що існують у суспільстві [20, с. 10].

Є. В. Фесенко пропонує визнавати об'єктом злочину – цінності. Під цінностями, на його думку, треба розуміти об'єкти матеріального світу, серед них і саму людину, які мають істотне позитивне значення для окремих осіб, соціальних груп та суспільства загалом. Він вважає, що в структуру об'єкта злочину потрібно включати такі компоненти: потерпілі; інтереси, права; соціальні зв'язки; блага (матеріалізовані (предмети), не матеріалізовані) [21, с. 75-78]. З цією позицією погоджується і В. М. Куц, називаючи п'ять видів цінностей, які є об'єктами злочину і які повинні лягти в основу класифікації злочинів за об'єктом. До них належать: особа; потрібні умови існування особи та суспільства; суспільство; держава; міжнародний правопорядок. «Поміж» особою та суспільством розміщені потрібні умови їхнього існування. Мається на увазі власність, економіка та екологія. Це своєрідний «місток» між особою та суспільством, без якого ні перше, ні друге існувати не може [22, с. 25]. Перешивко О. С. зазначає, що об'єктом злочину треба визнавати цінності, правове забезпечення охорони яких здійснюється нормами КК України, проти яких спрямоване злочинне діяння і, яким злочинном заподіюється чи може бути заподіяна шкода [23, с. 55].

З приводу розуміння об'єкта злочину як «цінностей» або «блага» погодимося з позицією А. В. Плотнікової, що ці категорії є певним чином споріднені та іноді застосовуються як синоніми [24, с. 88]. На підтвердження цієї тези наведемо їхнє тлумачення. Поняття «цінність» – це те, що почуття людей диктують визнати таким, що стоїть над усім і до чого можна прагнути, споглядати, ставитися з повагою, визнанням, пошаною [25]; те, що є належним та бажаним [26, с. 707]. «Благо» визначається як те, що має цінність [25]. Як бачимо, термін «благо» визначається через категорію «цінність».

У науці кримінального права є й досить незвичне трактування об'єкта злочину. Наприклад, Г. П. Новосьолов підкреслює, що не лише об'єктом кожного злочину, але й кожним з об'єктів багатооб'єктного злочину виступають люди – індивіди або їх менші чи більші групи (об'єднання) [27, с. 43-66]. Цю позицію підтримує І. Я. Козаченко, який у передмові до праці Г. П. Новосьолова [27] зазначає, що в будь-якому випадку спричиняється або може бути спричинена шкода не чому-небудь (благам, нормам права, відношенням, інтересам тощо), а комусь, і, відповідно, як об'єкт злочину треба розглядати не щось, а когось. Такий погляд, на нашу думку, є навряд чи обгрунтованим. Оскільки, як наголошував М. Й. Коржанський, визнаючи об'єктом злочину людину як біологічну істоту, неможливо буде пояснити правомірність позбавлення життя людини при потрібній обороні, при виконанні вироку, оскільки об'єкт не може бути поставлений під захист кримінального закону і в той же час не захищатися ним. Очевидно, що об'єктом при посяганні на життя, здоров'я, честь, свободу та гідність є не людина як біологічна істота, а особистість як сукупність суспільних відносин,

на які вчиняється посягання [18, с. 92]. В. М. Трубников підкреслює, що особистість як об'єкт злочину, розуміється як єдність соціального та біологічного: сукупність суспільних відносин, які складають її соціальне підґрунтя, а також сукупність психологічних та біофізіологічних якостей, які характеризують її як природну, біологічну істоту. Співвідношення біологічного та соціального в людині неможливо виміряти, вирахувати в числах, відсотках. Ці якості не просто взаємопов'язані, вони взаємодіють постійно одне з одним, вони ніби розчинені одне в одному. Розмежувати їх просто неможливо. Учений виділяє таке поняття, як соціальна оболонка, під якою розуміє сукупність суспільних відносин, що формується як єдність та взаємодія особистості та середовища, яка існує завжди як певна абстракція, яку ми не завжди усвідомлюємо та сприймаємо, і яку нам ще треба буде дослідити для розуміння істинного її значення як суспільного, соціально-психологічного та правового явища. Соціальній оболонці завжди завдається шкода, незалежно від того, підпадають чи ні суспільні відносини під сферу правового регулювання, а також заборонені вони правом чи ні. Безпосередній об'єкт злочину – це завжди те, що стоїть за соціальною оболонкою, у соціальній оболонці й що ми вже прямо (особисто) сприймаємо (майно, здоров'я, життя тощо). Соціальна оболонка може стати в окремих випадках матеріальною передумовою існування та розвитку суспільних відносин. Тому, наприклад, при вчиненні вбивства злочиним руйнується передусім соціальна оболонка, яка складається з великої кількості соціально корисних сплетень і належить людині як соціальній істоті (вторинний безпосередній об'єкт) і нам ще треба буде встановити розмір спричиненої соціальній оболонці шкоди й він може бути значнішим, ніж позбавлення життя потерпілого [28, с. 86].

Що ж треба визнати об'єктом злочину? Погоджуємося з А. В. Наумовим, що теорія суспільних відносин як об'єкт злочину «спрацьовує» не завжди. І особливо це стосується випадків злочинного посягання на життя людини, на її природне право, оскільки дійсно в такому випадку принижується цінність людини як біологічної істоти. Однак водночас не можемо не погодитися з В. М. Трубниковим стосовно того, що не можна окремо розглядати людину лише як біологічну істоту, і не зважати на її соціальні якості, оскільки біологічне й соціальне в людині співіснує, і визначити їх відсоткове співвідношення неможливо. Деякі автори зауважують, що життя людини невід'ємне від суспільних відносин, оскільки об'єктом злочинного посягання при вбивстві є життя людини в біологічному аспекті, і порушення суспільних відносин, суб'єктом яких вона виступає [29, с. 5]. Тобто прибічники цієї позиції намагаються знайти компроміс між двома поглядами щодо визначення об'єкта злочину – суспільні відносини й благо; і стверджують, що об'єктом є людина як носій та ланка єдиного, нерозривного соціального зв'язку. Не можна не відмітити позитивного моменту в такому розумінні об'єкта злочину, оскільки в ньому намагаються поєднати біологічне й соціальне в людині, але в такому випадку дещо применшується значимість людини як особистості, індивіда, і на перший план знову виходить теза «людина передусім частина суспільства».

Н. І. Амрахов говорить про основні права та свободи людини й громадянина як про «об'єкт кримінально-правової охорони» і відмежовує цей термін від поняття «об'єкта злочину». Він наголошує, що об'єкт кримінально-правової охорони прав та свобод людини й громадянина містить у собі: а) суспільні відносини, що становлять сутність конкретної особи; б) особу як суб'єкта, учасника цих відносин; в) інтереси, цінності у вигляді основоположних прав та свобод людини й громадянина, які є основою цих відносин. У цьому випадку об'єкт кримінально-правової охорони, на думку вченого, наближується за своїм об'ємом та змістом до поняття загального об'єкта злочину, але не збігається з ним, оскільки містить лише ті суспільні відносини, які пов'язані з основними правами та свободами людини й громадянина [30, с. 19]. Отже, Н. І. Амрахов показує пріоритетність охорони прав та свобод людини й громадянина в кримінальному праві, розглядаючи їх як об'єкт кримінально-правової охорони, що є досить позитивним моментом; водночас при визначенні об'єкта злочину й об'єкта кримінально-правової охорони він знову повертається до теорії суспільних відносин. До того ж не досить зрозуміло, у який спосіб об'єкт кримінально-правової охорони прав і свобод людини й громадянина може включати в себе таке поняття, як суспільні відносини й складові суспільних відносин: суб'єктів (учасників цих відносин) та предмета, з приводу якого ці відносини існують (інтереси, цінності у вигляді основоположних прав та свобод людини й громадянина, що складають основу цих відносин).

Уважаємо, що треба говорити саме про права та свободи людини й громадянина як об'єкт злочину. Ці права та свободи мають бути настільки потрібними для співіснування, що за відсутності можливості охороняти їх іншими засобами, держава забезпечує їх непорушність способом установлення кримінального покарання за посягання на них [31, с. 31]. Слушною є позиція В. Д. Спасовича, який зазначав: «Преступление есть посягательство на чье-либо право, а так как всякому праву в одном лице соответствует известная обязанность в других лицах, то преступление можно бы иначе назвать: отрицание известной обязанности. Юридическое право и юридическая обязанность предполагают всегда отношение между двумя, по крайней мере, лицами. Право может принадлежать только лицу единичному или собирательному. Если мы в кодексах встречаем преступления не противу лиц, но противу отвлеченных понятий (нравственности, религии), то это суть неправильности и уклонения от коренных оснований уголовного права, которые доказывают только трудность осуществления в жизни действительной принципов юридических во всей их полноте» [3, с. 84-85].

Крім того, розуміння об'єкта злочину як прав та свобод людини й громадянина дасть змогу повною мірою втілити в життя нові ідеї та принципи, на яких має будуватися правова держава та громадянське суспільство – «служіння держави інтересам людини через першочергове забезпечення прав та свобод».

Такий підхід до визначення об'єкта злочину відповідає й чинному законодавству. Конституція України 1996 р. закріплює положення, що права й свободи людини є невідчужуваними та непорушними. Конституційні права й свободи гарантуються й не можуть бути скасованими; не допускається звуження змісту та обсягу наявних прав і свобод. А отже, кримінальне законодавство ставить під охорону найбільш суттєві права й свободи людини. У Загальній частині Кримінального кодексу України (ч. 1 ст. 2 КК) надається узагальнений перелік об'єктів кримінально-правової охорони. До них належать *права і свободи людини й громадянина*, власність, громадський порядок і громадська безпека, довкілля, конституційний устрій України. Цей узагальнений перелік конкретизується в Особливій частині КК. Зокрема, у розділі V КК України встановлюється кримінальна відповідальність за злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини й громадянина.

Скажімо, такі права, як право на працю, право на освіту, право на безоплатну медичну допомогу безпосередньо відображено в кримінальному законодавстві. Інші права й свободи знаходять відображення в кримінальному законодавстві опосередковано. Наприклад, охорона проголошеного права володіти, користуватися й розпоряджатися своєю власністю забезпечується способом установлення кримінальної відповідальності за злочини проти власності в Розділі VI КК (хоча передовсім при посяганні на власність шкода завдається не власності, а порушується право людини на власність); охорона права на безпечне для життя та здоров'я довкілля забезпечується способом установлення кримінальної відповідальності за злочини проти довкілля; права людини на життя – у спосіб установлення кримінальної відповідальності за злочини проти життя особи.

Висновки. Права й свободи в усіх випадках є об'єктом кримінально-правової охорони й виступають загальним об'єктом злочину. Конкретні права чи свободи (або їх сукупність, а в деяких випадках права та свободи певної групи осіб, зокрема при вчиненні злочинів проти основ національної безпеки України) виступають родовим або безпосереднім об'єктом злочину (право на життя, на здоров'я, на працю, на житло, на безпечні умови життєдіяльності загалом тощо).

Використані джерела:

1. Сенаторов М. В. Об'єкт злочину та його відображення в законі про кримінальну відповідальність. *Питання боротьби зі злочинністю. Збірник наукових праць*. 2003. Вип. 7. С. 133–145.
2. Таганцев Н. С. Курс русского уголовного права. Часть Общая. В 2 кн. СПб.: Типография М. М. Стасюлевича, 1874. Книга 1: Учение о преступлении. Вип. 1: Курс лекций. 284 с.
3. Спасович В. Д. Учебник уголовного права. Учеб. В 2 т. СПб.: Типография Иосафата Огризко, 1863. Т.1. Вип. 1. 428 с.

4. Неклюдов Н. А. Руководство к Особенной части русского уголовного права: Преступления и проступки против личности. СПб.: Типография Павленкова, 1887. 555 с.
5. Пионтковский А. А. Уголовное право РСФСР. Часть Общая. Москва : Государственное издательство, 1924. 235 с.
6. Браинин Я.М. Уголовная ответственность и ее основание в советском уголовном праве. Москва : «Юридическая литература», 1963. 275 с.
7. Никифоров Б. С. Объект преступления по советскому уголовному праву. Москва : Госюриздат, 1960. 229 с.
8. Глистин В. К. Проблема уголовно-правовой охраны общественных отношений: (Объект и квалификация преступлений). Ленинград : Издательство Ленинградского государственного ун-та, 1979. 127 с.
9. Агафонов А. Личность как объект уголовно-правовой охраны. *Уголовное право*. 2004. № 2. С. 6–8.
10. Гаухман Л. Д. Уголовно-правовое значение «согласия потерпевшего» на причинение смерти или телесных повреждений. *Труды Киевской школы МВД СССР*. Киев, 1976. Вып. X. С. 92–101.
11. Гурова Н. О. Кримінально-правова охорона державних фінансів України: монографія. Харків : Вид-во Національного університету внутрішніх справ, 2001. 384 с.
12. Пинаев А. А. Уголовное право Украины. Общая часть. Харьков: «Харьков юридический», 2005. 664 с.
13. Тацій В. Я. Объект и предмет преступления по советскому уголовному праву: Учебное пособие. Харьков: Юридический институт, 1982. 101 с.
14. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник / В.І. Борисов, В. Я. Тацій, В. І. Тютюгін та ін.; За ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-е вид., переробл. і допов. Харків : Право, 2015. 528 с.
15. Чутуников И. И. Объект преступления в современной уголовно-правовой науке: традиции и новации. URL: <http://naukovipraci.nuoua.od.ua/arhiv/tom17/13.pdf> (дата звернення: 10.07.2018).
16. Ярмыш Н. Н. К вопросу о родовом объекте преступлений против жизни, здоровья, свободы и достоинства личности. *Актуальні питання правотворчої та правозастосовальної діяльності: Тематичний збірник наукових праць* / Відп. ред. М. І. Панов. Київ : НМК ВО, 1992. С.83–88.
17. Ярмыш Н. Н. Уголовная ответственность за доведение до самоубийства : дис. ... канд. юрид. наук. Харьков, 1992. 222 с.
18. Коржанский Н. И. Объект и предмет уголовно-правовой охраны. Москва : Изд-во Акад. МВД СССР, 1980. 249 с.
19. Наумов А. В. Российское уголовное право. Общая часть: Курс лекций. Москва : Бек, 1996. 550 с.
20. Гавриш С. Б. Теоретические предпосылки исследования объекта преступлений. *Право и политика*. 2000. № 11. С. 4–14.
21. Фесенко Є. Цінності як об'єкт злочину. *Право України*. 1999. № 6. С. 75-78.
22. Куц В. М. Новий Кримінальний кодекс України: яким йому бути. Харків: Інформаційно-правовий центр «Ксилон», 1999. 204 с.
23. Перешивко О. С. Кримінальна відповідальність за підкуп особи, яка надає публічні послуги : дис. ... канд. юрид. наук . Київ, 2018. 236 с.

24. Плотнікова А. В. Кримінальна відповідальність за організацію заняття проституцією : дис. ... канд. юрид. наук . Харків, 2010. 260 с.
25. Философский энциклопедический словарь / Ред.-сост. Е. Ф. Губский и др, 2003 г. URL: <https://www.psyoffice.ru/6-184-cenost.htm> (дата звернення: 06.07.2018).
26. Філософський енциклопедичний словник / Ред. колегія: В. І. Шинкарук, Є. К. Бистрицький, М. О. Булатов та ін. Київ : Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди НАНУ, 2002. 742 с.
27. Новоселов Г. П. Учение об объекте преступления. Методологические аспекты. Москва, 2001. 198 с.
28. Трубников В. М. Новый взгляд на объект преступления. *Право і безпека*. 2002. № 1. С. 81–88.
29. Бородин С. В. Ответственность за убийство: квалификация и наказание по российскому праву. Москва : Юрист, 1994. 204 с.
30. Амрахов Набир Исламзаде Оглы. Права и свободы человека и гражданина как объект уголовно-правовой охраны: автореферат дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2006. 26 с.
31. Павленко Т. А. Концепція кримінально-правової охорони права людини на життя в Україні : дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2008. 244 с.

Стаття надійшла до редколегії 30.08.2018

Павленко Т. А. Объект преступления в доктрине уголовного права

В статье проанализированы основные концепции и теории объекта преступления. Исследованы научные разработки, направленные на критическое переосмысление традиционных подходов к определению объекта преступления как общественных отношений. Очерчено авторское видение понимания объекта преступления. Определено, что права и свободы во всех случаях выступают общим объектом преступления. Конкретные права или свободы (или их совокупность, а в некоторых случаях права и свободы определенной группы лиц) выступают родовым или непосредственным объектом преступления.

Ключевые слова: объект преступления, объект уголовно-правовой охраны, общественные отношения, блага, ценности, права и свободы.

Pavlenko T. The Object of the Crime in the Criminal Law Doctrine

In the article the basic concepts and theories of the object of crime are analyzed. Scientific developments devoted to critical rethinking of traditional approaches to definition of the object of a crime as social relations are researched. It is noted that it is inappropriate to determine the object of crime solely social relations. The author's vision of understanding the object of crime is outlined. It is determined that it is necessary to talk about the rights and freedoms of human and citizen as an object of a crime. At the same time, these rights and freedoms should be so necessary for coexistence that, in absence of the possibility to protect them by other means, the state ensures their inviolability by imposing criminal punishment for infringement of them. According to the author, such an understanding of the object of crime, firstly, allows to realize fully new ideas and principles on which the constitutional state and civil society should be based – «service of the state to the interests of human through the primary provision of rights and freedoms»; secondly, it complies with the current legislation (the provisions of the Constitution of Ukraine and the Criminal Code of Ukraine).

It is emphasized that certain rights, as the object of criminal law protection, have directly been reflected in criminal legislation, for example, the right to work, the right to education, the right to free medical care. Other rights and freedoms are reflected in the criminal legislation indirectly. For example, protection of the proclaimed right of person to own, use and dispose of its property is ensured through the establishment of criminal liability for crimes against property in the Chapter VI of the Criminal Code (although foremost, in the case of encroachment on property, damage is not caused to property, but the right of a person to property is violated); protection of the right to an environment that is safe for life and health is ensured through the establishment of criminal liability for crimes against environment; the human right to life – by establishing criminal liability for crimes against life of a person.

It is summarized that rights and freedoms are, in all cases, the object of criminal law protection and serve as the general object of a crime. Specific rights or freedoms (or their set, and in some cases, the rights and freedoms of certain group of persons, in particular when crimes against national security of Ukraine are committed) are the generic or direct object of a crime (the right to life, health, work, housing, safe living conditions in general, etc.).

Keywords: object of crime, object of criminal-legal protection, social relations, good, values, rights and freedoms.